2. ԳՈԼ-ԲԱՐԻՆ

Վախտի ժամանակով կէլնի մեկ թաքավոր:

Էս թաքավոր շատ երևելի, հարուստ երկիրներույ տէր, զորք, ասքյար-լասքյար, թոփ-ջարախանա, թեջիր-բազըրգյան, ըսկուն որ հեչ մեյ թաքավոր աչք չի տա մեր թաքավրուն, շահըն-շահ կասեն: Ամա ի՞նչ անեմ, որ հեչ տղա չունի: Էն կանդար տեղ-դարման կանի, լոխման-հաքյիմ, դոքտոր-բժիշկներ կկանչի, ինչ կանդար որ տեղ կուտան, դարման կանեն, հեչ ճար չէլնի:

Թաքավուրու ճար կկտրի, կկանչի մեկ օր ուր վազիրին, կասի. - Վազիր, ինչ որ արի, ճար չէլավ, զիկ տըղեմ չէլավ, որ ես էլ ուրախնի, չարս կըտրեր ի, էլ ճար չկա: Էլի՛ կնա էրկու ծեռքյ ղավրեշի խալավ ճարի, խայնենքյ, դյունյեն էն կանդար կան կյանքյ, որ չյում զիկ տղի ճար մ'էլնի:

Վազիր էլավ կնայ էրկու ծեռքյ ղավրեշի խալավ իպե, մեյն ինքյ խակյավ, մեյն՝ թաքավոր: Սաղրազամին տրին թախտ, ուրենքյ ինգյան ճամրախ, յահու-յալլահ, կնային դյունյեն կան գյալ:

Շատ մի կնային, օր մ'էրկու շապաթ միրեքյ, ամիսըմ չորս, տարի մը խինգյ: Մեր թաքավոր ու վազիր դյունյեն կան էկան: Իսկի մեյ տեղե ճար չկընդան:

Թաքավոր աջըղյավ, ասայ. - Վազի՛ր, էլ ճար չկա, արի եդ դառնանքյ:

Էրկուս մեյտեղ եդ դառյան էկան: Մեկ օր ի մնայե որ խասնեն ուրենց երկիր, չօլ ու չինման դաշտի մեչ, պաղ ախպըրի մը վերեն կնստեն, ուրենց խամար թե ճյուր կխմեն, թե խաց կուտեն, մեկ էլ կտիսնան՝ ուրիշ ղավրեշմ' էն դիհեն էկավ:

Խետ կյալուն ասայ. - Պարև քյե, շահ ապրած կենաս, պարև քյե վազիր:

Թաքավորն ու վազիր շիվարան, մնային: Ասին. - Էս ի՞նչ պան

ի, մեր խալըվներ իսորից շատ խին ի, մենքյ ավելի կեղտոտ, ես ի՞նչխ էլավ որ իմցավ՝ ես թաքավորն եմ, տյու վազիր:

Դաւվրեշն ասաց. - Թաքավո՛ր ապրած կենաս, ես կիտեմ տյու թաքավորն ես, ես էլ վազիր ու ինչ դարդի կան կուկյաք:

Թաքավորն ասաց. - Է՜յ դավրիշ բաբա՛, որ տյու կիտես մենքյ ինչ դարդի ման կուկյանք, դարման էլ կանաս անե:

Դավրեշ խսւնեց ուր ծոցից խնձո՛ր մ՚իտուր, ասաց. - Թաքավոր ապրած կենա, առ էսա խնձոր, իրիկուն տար խետ քյո կնգյան մեյտեղ պառկեքյ, կես տյու կուտես, կես քյո կնիկ: Աստված քյե տղա կուտա: Աման էն կավլով, թե լաճ, թե ախչիկ՝ անուն չես տնե, չյում ես կուկյամ:

Թաքավորն առեց խնձորն, շատ ուրախցավ: Դավրեշ կուրիսավ:

Վազիր շըշկըռավ մնաց: Աչքեր ճըմըռթեց, ասաց. - Տեր աստված, էսա աղո՞րթ ի՝ թե էրազ:

Վարիասըլի, թաքավոր ինան վազիր տառյան էկան տուն, ուրենց դավրեշանի խալըվներ խանիցին, թամիզըմ լոխկըցան, թաքավոր կնուց նստավ վեր ուր քյաղքյին, տոնամեյե արիցին, թոփ-թվայիներ թալիցին, վազիր, սադրազամ, օնիքյիլար, թեջիր-բազըրգյան սրայով էկան թաքավուրուն կյալպարի:

Բիթյունքյ որ ցըվըրվան կնացին, իրիկուն մթնավ, թաքավոր կնաց ուր քնելու օղեն խետ ուր կնգյան, ուրենց աղոթքն արիցին, խնձոր խանիցին, կես իյի կէրավ, կես՝ կնիկ, պառկան քնան:

Աստծու խրամանով կնիյ մնաց տղով: Ինն ամիս, ինն օր,ինն սահաթ, ինն թախքեն թըմըմավ, թաքավուրուն ախչիկմ' էլավ: Թաքավոր շատ ուրախցավ:

Վարիասըլի, ախչիյ ճոչւսցավ, էլավ չյում տաս-տասնութ տարեկան, ոչ մի անուն չունի, բիթյունքյ խանըմ կասեն:

Սեկ օր վազիր, սադրազամ, օնիքիլար կժողվըտվին իրար, կուկյան թաքավուրու մոտ, կասեն. - Թաքավոր ապրած կենա՛, քյո ախչիկ ճոչացեր ի, էլեր ի էսա կանդար, անուն չունի, էլե տանելու: Պիրենքյ քյո ախչըկան անունըմ տըննենքյ:

Թաքավոր ինչ կանդար կասի. «Ախըր ես կավլ եմ արե խե դավրեշին, որ դավրեշ կյա՛ իմ տղի անուն տնի», - ճար չէլնի:

Բիթյունքյ կասեն. - Թաքավո՛ր ապրած կենա, տասնին տարի առած դավրեշի մեկ խաբար մի տվե, վո՞վ կիտի՝ դավրեշ սա՞ղ ի, թե մեռե, կուկյա, թե՝ չիկյա, միտն ի կամ միտ չի: Վո՞վ կիտի մկա որ աշխարն ի, տյու պե քյո ախչկան անուն տնենքյ:

Թաքավուրու ճար կկտրի, կկանչի ախչիկ, կուկյա էնտեղ: Մեկն կասի Շուշան, մեկը՝ Մարան, մեկն՝ Արմաղան, մեյ մեկ մեյ պան կասեն:

Թաքավոր մեկ անվան էլ չի խավնի. մեկել ռիրդան դավրեշ կմտնի ներս:

Թաքավոր որ կտիսնա, ամյություն կյլոխ կկոռի:

Վազիր-սադրազամ կթոնեն, կփսխնեն:

Դավրեշ կասի. - Թաքավոր ապրած կենա, թե տյու պայման իր արե, որ քյո ախչկան անուն չտնիր չյուր ես կյի, ըսկընա՞ խոսքի տեր կմնան: Աեան, գյո տյու, գյո քյո ախչիկ, ինչ կիտես, են արա՛, ես կնայի:

Դավրեշ ռիրդան թողեց կնայ:

Թաքավոր շատ տրտմավ, վտշըմվավ ուր արածին, կանչեց ախչկան, ասայ. - Հայդե՛, բալա՛մ, կնա, էլ տյու իմ տղեն չես, քյե տվիր եմ դավրեշին, էլ իմ տան մեչ չմնաս:

Ախչիկ լալելեն ինկյավ ճամբախ, կնայ:

Շատ կնայ, թե քիչ կնայ, մեկ էլ դավրեշի սիրտ մըռմըռայ, ախչկան աչիչն էրնայ, խառնյայ. - Դե՞ր կերթաս:

Ախչիկն ասայ. - Որ տյու էկար իմ խոր տուն, ինատ արիր, թողիր կնայիր, իմ խերն էլ զիկ մլեց տյուս, ասայ. «Կնա, էլ իմ ախչիյն չես, քյե տվիր եմ դավրեշին»: Ես էլ ինգյիր եմ սար-քյար, կան կուկյամ, չյում գյո քյե կընդա:

Դավրեշն ասայ. - Բալա՛մ, տյու իմ ախչիյն ես, խո թաքավուրուն չես: Քյո խեր ինչխ քյե ճամբեր ի մո զիկ, եր տառոյի կնա, ես նոր քյե նվիրեցի քյո խոր, աստծու օխնիթկ վերեր էլնի: Քյե որ լոխկըցուցեն, քյո կյլխու ճյուր ոսկի տառնա, տյու որ ծրծղաս՝ առքավութնի ծաղիկներ թափեն քյո կող պյուլոր, քյե մախ մ'չէլնի, չյում Հընդյամանա սար խազալըմ կա, են խազալի փորի մեչ կութի մ' կա, են կութու մեչ տեղին ուլնիկըմ կա, են ուլնիկ քյո խոկյին ի, չյում են ուլնիկ չմըշըռտեն, ծով չթալեն, քյե մեռնել չէլնի. անունտ էլ Գոլ-Բարին ի:

Մեկ էլ ռիրդան դավրեշ կուրիսավ. ախչիյն մնայ մենակ, եր տառոյավ էկավ խոր տուն:

Խեր որ տեսավ ախչկան կյալ, պարկայավ. ասայ. - Ախչի՛կ, թե ես քյե տվեր ի դավրեշին, ինչի՞ տառոյար էկար:

Ախչիկ կասի. - Թաքավոր ապրած կենաս, կնայի դավրեշ կընդա, զիկ ասայ. «Տառոյի կնա, քյե նվիրիր եմ քյո խոր, անունտ էլ Գոլ-Բարին ի»:

Թաքավոր շատ ուրախցավ, պըռնեց ախչկան իրիսներ պաքյեց, ասայ. - Դե կնա մո քյո մեր:

Էլան արայ ումում դյունյեն, թե իմ ախչկան անուն Գոլ-Բարին է:

Ախչիյ կնայ մոտ ուր մեր: Քյանի մ' օրիս սորա ախչիյ մտածեց,

ասաց: «Չէ՞ որ դավրեշ զիկ օխնիթք ի տվե, տիխնանք աղո՞րթ ի»:
Խընթրեց ուր մոր մոտրեն, ասաց. - Մարե՛, ի՞նչ կէլնի, քիչըմ ճյուր տու տայխըցուցել, կյըլէխս լվամ:
Մեր շոտըմ ճյուր իտուր տայխըցուցել, կանչեց կառավաշներ, ամր արաց, ասաց. - Տարեքյ Գոլ-Բարինի կյլէխ լվացեքյ:
Գոլ-Բարին ասաց. - Մարե՛, ասրված սիրես, էսա մեյ տիր տյու արե իմ կյլոխ լվա, թո մարթ չիկյա:
Մեր ախչկան խաթրից չէլավ: Էլավ տարավ, իրիր մեչ թաշտին, կյլէխ լվաց պըրծավ, Գոլ-Բարին ասաց. - Մարե՛, էսա ճյուր մի թափե, թող մնա, քյե կասեմ:
Մեր խաթրից չէլավ:
Էլան էկան սահաթից սորա, Գոլ-Բարին ասաց. - Էլի քյո ծեռնով կնաւ էն թաշտ թափի:
Մերն էլավ կնաց որ թաշտ թափի, տեսավ որ ի՞նչ. ճյուրը տառցե կուտս ոսկի: Տառցավ էտ, ուրախ-ուրախ խարար իտուր թաքավուրուն, ասաց. - Թաքավոր ապրած կենաս, քյո ախչկան կյլխու ճյուր ոսկի յի տառցե:
Ախչիյ որ լավ, ուրախ սրտով ծըծղաց, տեսավ որ ի՞նչ. ուր չորս պիլոր առքյավութեն ծաղիկ ի թափե: Ժողվեց ծաղկըներ, արաց փունջ, սռեց վազեվազ տարավ թաքավուրուն:
Թաքավոր որ տեսավ՝ շատ ուրախցավ, էլավ էլան արաց ումում դյունյեն, ծեն ինկյավ աշխրե աշխար, թե թաքավուրուն ախչիկըմ կա, կյլխու ճյուր ոսկի կտառնա, որ ծըծղա՝ կող պիլոր առքյավութենի ծաղիկ կթափեն:
Բիթյուն թաքավորներ զարմանքյ մնացին, շատեր կուզին տանին ուրենց լաճեկաց, սիրտ չին անե թիմե թաքավուրուն, կասեն. վա՜յ թե չի տա:
Վարխասըլի, ինչ կյլոխ ցավցուցեմ, մեր թաքավուրու պան-կյռոծն էլավ. զմեն օր ախչիյ լոխկըցուցել, մեյ-մեյ թաշտ ոսկի վերուցել: Զմեն օր ախչիյ կծըծղեր, ծաղկըներ կթափին պիլոր, փունջեր կկապին, թաքավուրու էօղի զարդարայըն էր: Թաքավուրու ուրախութենին էլ չափ չկեր:
Մեկ օր Հընդյամանա քյաղքյի թաքավոր կէլնի կուգյա մոտ մեր թաքավոր, կասի. - Թաքավոր ապրած կենա՛ս, ես լսիր եմ, քյե ախչիկըմ կա, որ կյլխու ճյուր ոսկի դյուռ կտառնա, ինքյ ծըծղա՝ առքյավութենից ծաղկըներ կթափեն: Կիտեմ, օր ըմ չէ՝ օր ըմ պիտի տաս իրկան, ախչկան բախտի վերեն նստել աղեյ չի, իմ տղեն էլ քյո մշայն ի, պե չյաղ արա:
Թաքավոր կմտածի, կասի.«Բալքյի պարին էսա յի». խոսք կուտա Հընդյամանա թաքավուրուն: Նշան կտնեն, շատ քյեֆ-ուրախութեն կանեն:

Հընդյամմնմ թաքավոր կէլնի կէրթա պատրաստութեն կտիսնա, որ խարսնիս անի:
Վարհասըլի, խարսնիս կոտմիշ կանեն, թափ-թվլաեներ կթալեն, ծիավորներ կէլնեն խաղ: Մեկ ամիս ի, որ Գոլ-Բարինի խարսնիսն ի. պանել-փափել չկա, եար քյաշ իկե թամաշա:
Պիրիցին Գոլ-Բարին ուր երկու կսաավաշի խետ տրին ֆայթոն, աչու-ծախու ծիավորներ՝ մոմ-խաչկալ ծեռքըներ, առին Գոլ-Բարին, տարան:
Տյու մի ասե Գոլ-Բարինի կառավաշներ մեր վ'ախչիկ են: Էտա ախչիյն էլ տախսայեր ի, էլե քսան խինգյ տարեկան, մարթ չտանե իրկան:
Գոլ-Բարու խարսնիս որ կտիսնա մեր տախ ախչիկ, ջան քյոշքյոշանա, լըփլըփոց կինի սիրտ, կասի. «Ա՜խ, տեր աստված, իմ բախտ եփ պիտի պայվի»:
Մեկ էլ մեկ իրիկուն ախչկան սիրտ կավիրի, ուր մոր կասի.
-Մարե, ես պիտի Գոլ-Բարին սպանեմ, ես ինոր տեղ էրթամ թաքավորուն խարս էլնեմ:
Մեր շատ կհակառակվի, ճար չէլնե խետ ախչկան:
Մեկ օր էլ որ քսան օրից ավել ճամբախ են կնայի, կխասնեն մեկ մեշի մ'մոտ: Կառավաշներ կիշըրով կպիրեն Գոլ-Բարինի աչքեր կպոտեն, կտնեն ուր ջեռեր, խալըվներ կխանեն, էն ախչիյ կխայնի, ուր խալըվներ կխակյուցի Գոլ-Բարինին, կվերուցեն կտանեն կթալեն մեշի մեջ, կտառնան կուկյան, կնստեն ֆայթոն, կիշըրով ջյույար կուտան խարսնըվորնեկայ, կասեն. - Գոլ-Բարին անխանգյիստ ի, կասի՝ «Թող էլնեն էրթանքյ շուտ խասնենքյ մեր տեղ, արիվու շյուկուն էլ չեմ կանա տիմանա»:
Խարսնըվորներ կէլնեն կիշըրով կինեն ճամբախ, յաեու-յալլաե, կէրթան: Շատ կէրթան թե քիչ կէրթան, կխասնեն Հընդյամմնմ քյաղաքյ:
Յոթն օր, յոթ կիշեր խարսնիս կանեն, թաքավորու լաճ կփսակեն վեր կառավաշին:
Թաքավորու լաճ կտիսնա որ ի՞նչ Գոլ-Բարին, ի՞նչ պան. ինչ կանդար որ կլոխկըցուցեն, կյլխու ճյուր ոսկի չի տառնա. ինչ կանդար որ կծըծղացուցի, կառավաշ իշու պես կեըռեըռա՝ ծաղիկ չըթափե, ինքյն իրիշկաս՝ սև կյառշել, քյաֆթառի մեկ:
Թաքավորու լաճ շատ կտրտմի, կէրթա մոտ ուր խեր, կասի. - Խերիկ, խեր չտիսնաս, ես ի՞նչ բալա էր պիրիր կապիր իմ կյլոխ: Տյուքյ կասիքյ խորուրկութենին նման չկա, կյլխու ճյուր ոսկի կտառնա, որ ծըծղա առքյավութնի ծաղիկ կթափի: Նա էն կա, նա էն, էն էլ ջահնամ՝ ինքյն ի սև կյառշել, մեյ ճար ըմ արա, թե չէ՝ զիկ կսպանեմ, յա ինոր:

Թաքավոր կասի. - Օղու՛լ, բալա՛մ, ի՞նչ ճար անեմ, էն որ խապվիր ենք, ինոր խերն ի զալըմի մեկ, կըռվելով վեր էն չենքյ կանա, ախչկան պամ էլնի, մեր երկիրն էլ խողով-ճրով կընցուցի խետ լսելուն: Ի՞նչ ճար անեմ, պիտի քյաշենքյ:

Թաքավուրու տղեն ուր սըրտի մըռմուռից զմեն օր մեյ դաստմ թայ ճպոթ կկտրի, իրիկուն քյնոս կախ կառնի, կփըռթնի վեր կնկան ջանին՝ զար որ կզանես: Չյում ճպոթներ կխըլըսցուցի: Ախչիյ կիսամեռ կինի էնտեղ, ինքյ կէրթա ուր տեղ կքյնի:

Զմեն օր խռնց հալ էսա յի: Ինոնք թռ մնան մեչ ինոնց հալին, մենք կյանքյ դեխ Գոլ-Բարին, տիսնանքյ ի՞նչխ էլավ:

* * *

Գոլ-Բարին էն օրվե որ թռղեցին մեշեն, ինքյն աչքեր կոր, զմ չի տիսնա, նա ճար կիտի, նմ ճամբախ: Կնստի ծառի մը տակ, կմնա:

Էտա մեշեն որտեղ որ կկընդըընվի, ինոր մոտոխաս քյաղաքյըմ կա, էտա քյաղքյի մեչ ըխթյար մարթըմ կա, յոթ ախչիկ ունի: Խեղճ մարթ զմեն օր կուկյա մեշից օր մեյ շլմյ փետ կտանի, կծախի, կուտա ութ խաց կառնի՝, յոթն ախչընեկաց, մեյն էլ ուր:

Էն մեկ օր էլ փետ կտանի, կծախի, կուտա խացի, ին խաց կուտան: Կասի. «Տեր աստվա՛ծ, հմեն ավուր իմ շլմկ ութ խաց կպիրեր, էս ավուր թիթն էլ էր, ի՞նչխ էլավ որ ին խաց պիրին: Կաչկա իսա մեյ խաց մեկու մը կսմաթն ի, իմ ծեռնով պիտի էլնի: Իսա խաց պիտի պախեմ, խենքյ ինչխ կէլնի»: Իրիկուն կէրթմ տուն, յոթ խաց կուտա ախչըկնեկաց, մեյն էլ ինքյ կուտի:

Առատուն էլմ'էլ կէլնի, չվան կառնի,՝կէրթմ մեռշեն: Կտիսնա որ չուտես-չխմես թամաշա անես, խորոտ ախչիյըմ էրկու աչքեր կոր, նստե ծառիմ' տակ: Կուկյմ մռ Գոլ-Բայփն, կասի. - Ախչիկ, ըմ՞ ես, ջը՞նս ես, տյու վռ՞վ ես ըստեղ նստուկ: Որտեղե՞ն ես իկե:

Գոլ-Բարին կասի. - Չեմ կիտե, ես էլ կոր ախչիյ մ'եմ, զիկ ըստեղ կընդա, մոլըրեր եմ, չեմ տիսնա որ ճմմբմխ էրթմմ: Աստծու սիրուն, աղեկութեն մ'արա՛, զիկ տար մեչ քյաղքյիմ', օր կէլնի ես էլ քյե յարամիշ կէլնեմ:

Ֆուքարեն որ կտիսնա ախչկան սալաչանքյինել՝ տիժմր կուկյա, կխանի ծոցեն էն մեկ խաց, կուտա Գոլ-Բարինին, կասի. - Մ՛ռ՝ էսա խաց կե, քյռ կսմմթն ի, ես յոթ ախչիկ ունեմ, որ առանց ինոնց ամրին չեմ կանա պան մ'անե: Իրիկուն կէրթամ տուն, կխառցուցեմ, թե կմքյուլ արին, վմդ կուկյմմ, քյե կտանեմ:

Ֆուքարեն էլըմ' էլ ուր շլմյ փետ կպըռնի, կպիրի կծախի, ին խաց

կառնի, կէրթա տուն: Մեյ մեկին մեյ խայ կուտա ախչկընեկայ, մեյն էլ ինքյ կուտի, մեյն էլ կպախի Գոլ-Բարինին: Ախչկընեկայ կասի. - Ախչկըներ, էսօր պանն մ'եմ տիսե, ծե կասեմ, համա զիկ ականջ արեքյ:

Ճոչ ախչկըներ մըռութ կշըռճեն, կասեն. - Վով կիտի էլմ' ինչ ըըսրանք ի:

Պըստիկ ախչիկ կասի. - Ասա, հայրիկ, թող ինոնք ականջ չանեն, ես կլսեմ:

Ֆուքարեն կասի. - Բալամ, էսօր կնայի մեռշեն, տեսա որ ի՞նչ. մեյ խապ խորոտ ախչիկըմ, կասես խրեղեն, էրկու աչքեն կոր, ճամբախ մոլեոր էր, նստեր էր ծառի տակ: Զիկ աղաչանքյ ինկյավ, ասայ. «Բարալըղ, զիկ տա'ր ծեր տուն, օր էլնի քյե յարամիշ կէլնեմ»: Ընկուն տիժարս էկավ:

Ճո՛չ ախչկըներ էն դեհեն մեյ ծենով բոռային. - Որ էն մտավ էսա տուն, մենքյ մեյս էլ չենքյ տա՛տրի: Խորածին տես, մե շատ կառցավ խայ պիրեր, մնայ կուրռուն: Վո՞վ կիտի, ինչ անդարսըզութեն ի արե, որ աչքեր պորիր են. էն ի մնայե պիրես մեր տուն, մեր արռուն էլ էրթա: Առանց էն էլ զաթի մարթ չիրիշկե վեր մեր յա:

Պստիկ ախչիկ կասի. - Խերիկ, թող ինոնքյ ասեն, տյու ականջ մ'անե: Վա՛ղ էն ախչիյ պե, ես կշախեմ: ինոնքյ թող առնեն ուրենց մեյ-մեկ խայ, ես իմ խայի կես, տյու քյո խայի կես, կուտանքյ ինոր, մենքյ յոլա կէրթանքյ:

Էն մեկել օր մեր ֆուքարեն կէրթա մեշեն, ուր պախած խայ կուտա Գոլ-Բարինին, պստիկ շլակըմ փետ կշլկի, Գոլ-Բարինի ծեռ կպըռնի, կառնի կուկյա մեչ քյաղքյին, փետեր կծախի, էլըմ կուտա ին խայ կառնի, կէրթան տուն:

Վեց խայ կուտա վեց ախչկընեկայ, մե՛յ խայ էլ կուտա պստիկ ախչկան, մեյն էլ կվերռուցի ուր, կասի. - Տեսեքյ, տյուքյ էրեկ խայի խամար կռիվ կանեքյ, կոր ախչկան կմնաթ էսօր խայ մ'ավել իկե, ես էլ ինոր:

Ճոչ ախչիկ էն դեհեն կխասնի, էտ խայ կխլի, կասի. - Աստված կիտեր, որ ես լվայք արե, անութի յի, էն էլ իմն ի:

Պստիկ ախչիկ կփխնա կոր ախչկան խայ խլեցին, ուր խայն իտուր կոր ախչկան, ասայ. - Առա՛, քյո խայն էլ զիկ ինան քյե:

Վարհասըլի, ինչ կյլոխ ցավցուցեմ, քյանի մ'օր ըսկընա կմնա: Ամեն օր խալիվոր կէրթա փետ կպիրի, կուտա խայի, կպիրեն իդարս կանեն, կապրեն:

Էն մեկ օր էլ Գոլ-Բարին պստիկ ախչկան կասի. - Քյուրիկ, ի՞նչ կէլնի, կտորըմ ճյուտ տայհտու կյլոխս լվամ:

Պստիկ ախչիկ շուտըմ կէլնի, կէրթա տըրկըցնեկայ տընից էրկու

փլթիր, ճետըմ գյազ կպիրի, թռներ կվառի, ճյուր կտայիցույի, Գոլ-Բարինին կասի. - Դե արե՛ պուպուզի ըսպեղ, կյլխտ լվամ:

Գոլ-Բարին կասի. - Ախըր մենքյ չենքյ սովրե կյետնի վերեն կյլոխ լվալ, ի՞նչ կէլնի թաշտ մ՛էլ կընդի:

Պստիկ ախչիկ կվազի տըրկըցի տնեն թաշտըմ կպիրի, Գոլ-Բարինի կյլոխ կվըլա: Գոլ-Բարին կասի. - Էտա ճյուր ալա մի՛ թափե, զիկ տար տուն, դեռըմ մնա, քյե կասեմ:

Պստիկ ախչիկ Գոլ-Բարինի խաթրից չէլնի, թաշտ կթողնի առանց թափել, Գոլ-Բարինին կտանի տուն, կպառկըցուցի վեր թորվան, սահաթից սորա Գոլ-Բարին կասի. - Դե կնա, թաշտ թափի:

Պստիկ ախչիկ կէլնի կէրթա կտեսնա որ ի՞նչ. թաշտի ճյուր տառցե ոսկի: Վըժալեն կուկյա տուն, քյուրեկաց կասի. - Ծեր ումուտ խորեմ, կոր ախչկան չիքյ խավնե, դե էլեքյ էկեքյ ոտքեր լիզեքյ, գյո կյլխու ճյուր ոսկի յի տառցի:

Քյուրեր կէլնեն կվազեն կէրթան, թաշտ կպիրեն ներս, ուրախութնե կխասնեն՛ դեխ Գոլ-Բարին, մեկըն ոտքեր, մեկըն ծեռքյեր կքյաշեն ուրենց պերան, կասեն. - Ամա՛ն, մե ների, մենք չկիտցանքյ, ըստըրիս զմեյնս էլ քյե կուրբան ենքյ, ինչխ որ ասես՝ ըսկուն կանենքյ:

Գոլ-Բարին շատ կուրախնա, կէլնի կնստի կծըծղա: Ախչըկներ կտեսնան, որ ուրենց չորս պիլիտ ծաղիկ թափան, կասեն. յա՛, էսա ի՞նչ ծաղիկ են:

Գոլ-Բարին կասի. - Ժողովեքյ պախեքյ, մարթու մե՛քյ ասե:

Իրիկուն խեր որ կուկյա տուն, կասեն. - Խերիկ, շըլակով փետ պիրելուց պըռծար, աստված մե իտուր, կոր ախչիկ լոխկըցուցինքյ, կյլխու ճյուր ոսկի տառցավ, ինքյն ծըծղաց՝ առքյավութնի ծաղիկ թափան:

Էն օրից էլ ֆուքարեն չէրթա փետի, ոսկիքյ կծախի, խորոտ քյոշկ սարե մ՛կշինի, խաս-բախչեն առնած, կոտրեն, կխմեն, Գոլ-Բարինի սայից քյեֆ կանեն: Պան-կյոռծներ էլեր ի զմեն օր Գոլ-Բարին լոխկըցուցել, օր մեյ թաշտ ոսկի վերուցել:

Օրըմ Գոլ-Բարին փենջարեն թողե պաց, պառկե վեր ուր դոշկին, մեկել բիրդան ջուխտըմ խավքյ կնստեն մեյ փենջարին:

-Էյլաս, - կասի Խըղըր, - էսա վի՞ր տներն ի, էսա ի՞նչ կոր ախչիկ ի ըսպեղ պառկուկ:

Խըղըր կասի. - Տյու չէ՞ս կիտե, որ Գոլ-Բարին ի, ինչ դավրեշ խնծոր իտուր թաքավորուն, էսա էլավ: Սորա դավրեշ օխնեց՝ կյլխու ճյուր ոսկի կտառնա, որ ծըծղա՝ առքյավութնի ծաղկըներ կթափեն: Սորա տվեցին Հընդյամանա թաքավորու լաճուն, ճամբախ կառավաշներ աչքեր պորիցին, թալիցին մեշեն: Էս խաղիվոր

ֆուքարա էր, փեր կպիրեր, կուտեր խայի, ախչիկ որ տեսավ, պիրեց ուր տուն, մկա կլոխկըցուցեն, օր մեկ թաշտ ոսկի կվերուցեն, էսա տներ շինիր են, քյեֆ կանեն:

Էյաս կասի. - Խըդը՛ր, ապա էլ իսոր ճար չկա, որ աչքեր ծրի:

Խըդըր կասի. - Ինչի՞ չէ, որ Գոլ-Բարինի ականջ վեր մե յի, մենքյ մկա կթըոնենքյ, մեյ խատ փիտուր կինի մեզնից, թող էն փիտուր վերուցի պախի, կես ծըմռան ուր խաս ռնխչի մեչ սիկիվիլի մը բյութա կա, ինոր կուշտ մեյ խատ պատակ, սըվրուկ խոտըմ կայուսնի, ծան տըկեն կպանցըրանա, էն խոտ տա քյաղել, տնի խով տեղ, աղեկըմ չորնա, մշրի, անի թեոզ աղըրի պես: Սորա էն առքյավութնի ծաղկըներ որ կթափեն՝ մեյ դաստա կապի, ճամխի Հընդյամանն: Էն տարող տանի թաքավուրու լաճու փենջարի ատաճ ռոռա. «Ծաղիկ կծախեմ, խորոտ ծաղիկ»: Թաքավուրու խարս որ կտիսնա Գոլ-Բարինի ծաղիկն ի, կճանչընա, կկանչի, կտանի վեր, կասի՝ կյին ասա: Թող ասի. «Իսնի աչքով կծախեմ, ջուխտըմ իսնի աչք տու՛ր, որ տամ»: Գոլ-Բարինի աչքեր ուր կառավաշի ջեռրն ի, որ մկա թաքավուրու խարս ի էլե: Խարս Գոլ-Բարինի աչքեր կուտա, ծաղիյ կառնի: Աչքեր խետ առնելուն թող էլ ետ չիրիշկա, փախնի կյա: Գոլ-Բարին թող առնի ուր աչքեր, տնի ուր տեղ, մեր փիտուրով էն թեոզ ցանի վերեն, աստծու խրամանքյով կծրի:

Ֆը՛ռռ, թռան կնացին:

Գոլ-Բարին կանչեց պստիկ ախչկան, ասաց. - Ըստեղրանքյ փիտուրըմ կա, կընդի պե զիկ:

Պստիկ ախչիկ փետուր կընդուվ:

Գոլ-Բարին ասաց. - Դե՛ տիր սնդուկ, պախի, երբ որ կուզեմ՝ տուր զիկ:

Գոլ-Բարին կանչեց ուրենց խեր, ասաց. - Դե՛ էլի, խալըվներտ փոխի, չանթիկըմ թալ թևտ, մեյ դաստա իմ ծաղկընեկաց տիր մեչ, կնա Հընդյամանն, թաքավուրու լաճու փենջարի առաճ կանչի. «Ծաղիյ կծախեմ, խորոտ ծաղիյ»: Ամա մոյյաթ կաց, հ'ուրուշ հեչ մեկ մարթու նշանց չի տաս, չյում թաքավուրու խարս, որ իմ կառավաշն էր, փենջարեն կպանա, քյե կխառցուցի՝ ի՞նչ ծաղիկ ի: Տյու կյախտիկ չանթկի մեչեն էսա ծաղիկ ինոր շանց տուր, քյե կկանչի վեր, ուր օդեն: Ինչ կանդար որ փարա կուտա, ծաղիյ չիտաս, ասա էսա ծաղիկ կուտամ մեյ ջուխտ իսնի աչիչ, էն իմ աչքեր ուր ջեռրեն կխանի, կուտա քյե: Ծոտըմ աչքերն ա՛ռ, ծաղիյ թալ դա, թող փախի արե, եր չիրիշկաս իսկի:

Մեր ֆուքարեն կելնի խալըվներ կփոխի, չանթեն կթալի թև, քիչըմ խարջըլըղ կվերուցի, ծաղիկ կտնի մեչ չանթկին, կինի ճամրախ:

Շատ մի կերթա, քիչ մի կերթա կխասնի Հընդյամանն: Կերթա

թաքավուրու լաճու փենջարի տակ կբռռա. «Ծաղիկ կծախեմ, խորոտ ծաղիկ»:

Թաքավուրու խարս որ կլսի ծաղիկ ծախելու ծեն՝ փենջարեն կպանաւ, կասի. - Ի՞նչ ծաղիկ են, տիսնա՞մ:

Ֆուքարեն չանթկի մեչեն կսխտիկ ծաղիկ շանց կուտա:

Կասի. - Պե վե՛ր, պե վե՛ր, տիսնամ իտա խարամ ծաղկըներ:

Ֆուքարեն կէրթա վեր:

Խարս կասի. - Ի՞նչ տամ էտա ծաղկըներեկաց:

Կասի. - Իսա ծաղկըներ կուտամ մեյ ջուխտ իսնի աչիչ:

Խարս կասի. - Ա՞չք ուստ ի, խո իմ աչքեր չե՞մ պորե տա:

Ֆուքարեն կասի. - Տյու թաքավուրու մը խարս ես, զմեն պան մո քյե կկընդընվի, որ մարամ անես, իսկի պանըմ չի:

Բիրդան Գոլ-Բարինի աչքեր կինի թաքավուրու խարսի միտք: Ջեռբեր կաչքի, կասի. - Ջուխտըմ խին աչք կա, իտանց կուտա՞ս:

Ֆուքարեն կասի. - Տու՛ր, պան չկա, կտանեմ կլվամ՝ էլըմ կէլնի թազաւ:

Ֆուքարեն Գոլ-Բարինի աչքեր կառնի, ծաղիչ կթալի դա, առանց իտն իրիշկալու, յահու-յալլահ, կփախնի, կուկյա, չյում տուն: Աչքեր կուտա Գոլ-Բարինին:

Գոլ-Բարին կառնի աչքեր, չյում ծըմըռվան խուտն էլ պիրել կուտա, կչուրցուցի, կմշըռտի, կանի թեռզ, ուր աչքեր կտնի տեղ, իտա փետրով թեռզ կյանի վերեն: Աստծու խրամանքյով բիրդան աչքեր կպայվեն, էլըմ կէլնի դաշվան Գոլ-Բարին:

Թաքավուրու խարս Գոլ-Բարինի ծաղկըներ որ կառնի, կպախի, չյում իրիկուն թաքավուրու լաճ կուկյա, էլմ'էլ ճպոթներ ծեռ:

Թաքավուրու խարս կասի. - Տնավե՛ր, թրփելով զի մաշըցուցիր, էսօր կեսօրին մեկ կտոր կաչ սիրտս ուրախցավ, ծըծղացի, ծաղկըներ թափան, առա կյսկո, խենքյ տիսի՞ր ես ըսկընա պան:

Թաքավուրու լաճ որ կտիսնա ծաղկըներ, շատ կզարմանա, կառնի ուրախ-ուրախ կէրթա մո թաքավոր, կասի. - Թաքավոր ապրած կենաս, տե՛ս, էսօր իմ կնիկ ծըծղացեր ի, ծաղիկ են թափե:

Թաքավոր կասի. - Շատ աղեկ ի, բալամ, ըստրիս խորոտ շախի, որ հա ծըծղա, ծաղիկ թափի, կյլխու ճյուր ոսկի տառնա, տյու ինչի՞ սաբր չես անե:

Թաքավուրու լաճ կտսառնա կուկյա կսիրվի վեր ուր կնկյան:

Էտ խարսի մեր որ մկա ուր ախչկան կառավաշն ի, կտիսնա որ թաքավուրու լաճ սիրվե վեր ուր ախչկան, կասի. - Ախչիկ, ի՞նչ արիցիր, որ սիրվավ վերետ: Ես էն կանդար թուխտ տվի անել, ջանդու արի, ճար չէլավ, տյու ի՞նչ արիր:

Թաքավուրու խարս կասի. - Մեկ օր մեկ ֆուքարե մը մեյ դաստա

Գոլ-Բարինի ծաղկընեկայ պիրիր էր, ինչ որ արի, ասայ. «Կուրամ խնի աչիչ»: Ես էլ Գոլ-Բարինի աչքեր տվի, ծաղիյն առի, տվի թաքավուրու լաճուն, սիրվա վերես:

Մեր կասի. - Ը՜մի, քյո՜ տուն ավիրի, էն ծաղկըներ Գոլ-բարին էր ճամխե, ուր աչքեր ֆուրավ, վնի կսաղանա, կելնի կուկյա, ես էլ կուրիսա, տյուն էլ: Էլ ի՞նչ ճար անենքյ, ելնեմ էրթամ մոտ ջնղի պառավ, տիսնամ ի՞նչ ճար կանի:

Մեր կննյ քյաղքյի մեչն ինգյավ, խառնըվ, փնտռեց, մեկ խսւր աղեկ ջնղի արող պառավըմ կըընղնվ: Պառվուն մեյ-մեկ ուրենց կյլխու կյայած պատմեց:

Պառավ ուր ջադու կյիրք պնյեց, շատ իրիշկայ, քիչ իրիշկայ, ասայ. - Քյուրիկ, էսա Գոլ-Բարին որ տյու կասես, ինոր խոզյին շատ չնթին տեղ կելնի, չյում չէրթնն ինոր խոզյու տեղ ուրնից չխասկնան, ճար չելնի:

Թաքավուրու խարսի մեր կասի. - Տյու կիտես. ինչ որ կիտես, էն արա՛: Ինչ որ ուզես, կուտամ:

Ջնղի պառավ կելնի կինի ճամբնխ: Շատ մի կէրթն, քիչ մի կէրթա, չյում կխասնի Գոլ-Բարինի մնացած քյաղաքյ: Կէրթա դյուզ Գոլ-Բարինի տռան վերեն կկայնի: Էն կանղար կքաշլայի ուր ֆելքազ խաղերն անել չյում Գոլ-Բարինի յոթ քյուրեր կսիրվեն վեր պառվուն: Պառվուն կտանեն տուն: Գոլ-Բարինից կյախտրիկ կտնեն մեկ էօղեն, չյում իրիկուն պառավ շախկա-շեյլնիկյ կանի, ախչկըներ կծծղան. նա դնրդ ունեն, նա մառախ, պան-կոռծըներն էլեր ի պառվու խետ խաղալ: Էլ Գոլ-Բարինի մոտ չեն էրթա, խեղճն մնացե մենակ մեչ ուր էօղին:

Մեկ օր Գոլ-Բարին կնեղանա, կխառոյուցի, կասի. - Տյուքյ դո՞ր կէրթաքյ չյուր իրիկուն չեքյ էրևա, զի թողեր եք մենակ մեչ էօղին:

Ախչկըներ կասեն. - Քյուրիկ, ապա չե՞ս ասե, մեյ խաստ պառավըմ կա մեր տուն, որ տյու տիսնաս, էլ չես ուզի կըշտնեն կայնես, էն կանղար որ շախկա-շեյլինկյ կանի:

Գոլ-Բարին կասի. - Կնայեքյ պիրեքյ ըստեղ, թող էնա տեղ նստի, ծե ծըծղայուցի, թնյլա ես մենակ չմնամ:

Կէրթնն պառավ կպիրեն էօղեն:

Պառավ խե կյալուն էն կանղար տախլակութեն կանի որ, Գոլ-Բարին էլ կսիրվի վերեն: Ընկնուն կելնին որ, էլ Գոլ-Բարին առանց պառվուն ուր տեղն քիլն չի պառկե. մեյտեղ կպառկեն:

Մեկ օր պառավ սութ խիվինդութեն կտնի վեր ուր, կիշեր չյում լնս կտըյիտըքյա:

Գոլ-Բարին կելնի տեղ-դնրման կանի, ճար չելնե:

Պառավ կասի Գոլ-Բարինին. - Տյու որ կուզես ես ժրեմ, քյո

խոնկյին դո՞ր ի, ասա՛, մեյ խապ խոտոտամ, կժրիմ: Ես քյո սիրուն եմ խիվընդյե:

Գոլ-Բարին կասի. - Ա՜խ, քյե մեռնեմ պառա՛վ, իմ խոնկյին ո՞ր տեղեն պիրեմ, որ տյու խոտոտաս, իմ խոնկյին գյո Հընդիյա̈մա̈նա̈ սարի կյլոխ խա̈զա̈լըմ կա, էնոր փորի մեչ կութի մը կա, էն կութու մեչտեղին ուլնիկըմ կա, էն ուլնիկն իմ խոնկյին ի:

Պառավ որ կլսի, մեկ-երկու օր էլ քյաշ կուկյա, մեկ օր բիրդան պառավ կկուրիսի:

Գոլ-Բարին տեսավ որ պառավ կուրիսավ, նոր ինկյավ ֆա̈ռկուն, ուր սխալն նոր իմցա̈վ: Կանչեց ուր քյուրեկյուց, ուրենց խոր ասաց. - Իմն պռծա՛վ, ես կիտեմ, որ պիտի մեռնեմ. էն պառավ իմ տուն էլ, ծեր տուն էլ ավիրեց: Աման ես մեյ պատվեր կուտամ, ատված սիրեքյ, ըսկուն արեքյ. ես որ կմեռնեմ, էրկու լխեֆ, էրկու դոշակ, պա̈ռց, կուշթուքյի, մեյ խապ ջյուլ, խետ զիք կառնեքյ, կտանեքյ Հընդիյամանա սարի կլյոխ ախպյուրըմ կա, էն ախպըրի վերեն խորոտ օդե մը կշինեքյ, իմ յաթաղ կիսկեքյ, զիկ կպառկըցուցեքյ մեչ, դյուռ կշինեքյ, պալնիս կթողնեք մեչ տռան, կթողնեքյ կուկյաք, տյուք կիտեքյ, ինչխ կուզեքյ ըսկուն ապրեքյ:

Գոլ-Բարին ՝թող մնա մեչ ուր մառախին, մենքյ կյանքյ դեխ պառավ:

Պառավ փախավ կնա̈ց չյում խասավ Հընդիյա̈մա̈նա̈ քյաղաքյ: Թաքավուրու խարսի մոր կանչեց, ասաց. - Ախչկանտ կասես, որ թաքավուրու լաճուն ասի, էրթա̈ էս մեր տիմացի սար, էնտեղ մեկ ախպյուրըմ կա, էն ախպըրի կուշտ ուր խամար վռսըմ փորի, մտնի մեչ: Էն սարի մեչ մեկ խազալըմ կա, որ յոթն օր տիրըմ ճյուր կխմի, էն խա̈զա̈լ թող ըսպանի, խա̈զա̈լի փորի մեչ կութի մը կա, էն կութու մեչ տեղին-տեղին ուլնիկըմ կա, պիրի կախի թաքավուրու խարսի վզեն, ինոր բախտ կպա̈ցվի:

Խարսի մեր պառվուն շատըմ աղիյեքյ իտուր, ուրախ-ուրախ տա̈ռցավ կնա̈ց տուն, ուր ախչկան պատմեց պառվուց լսածներ ու պատվիրեց ասաց որ, իրիկուն թաքավուրու լաճ որ կուկյա, խրկի թո էրթա̈, բալքյի էն ուլնիկ պիրի:

Իրիկուն թաքավուրու լաճ էլմ'էլ մալյուլ-մըռութ կնաց ուր էօդեն, ասաց. - Տո՛ քյոփօղլու ախչիկ, ախըր քյո ծաղըք խո էն մեյ տիր չէ՞ր, տյու զմեն իրիկուն էլ կծըծղաս, ապա ու՞ր է քյո ծաղիկ, ապա ու՞ր է քյո գյլխու ճյուր ոսկի չի տա̈ռնա, վալլահ, քյե պիտի սպանեմ:

Թաքավուրու խարս կասի. - Տնավե՛ր, ես իկեր եմ չյում մկա օրարև չեմ տիսե, հմեն օր թըփոց, հմեն օր պըշտոց: Որ տյու աղորթ կասես, կնա̈ էնա սա՛ր, էնտեղ խա̈զա̈լըմ կա, էն խա̈զա̈լ սպանի, ինոր փորի մեչ կութով տեղին ուլնիկըմ կա, պե կախեմ իմ սըռտեն: Կյլխուս ճյուրն էլ ոսկի տա̈ռնա, ծըծղամ ծաղիկ էլ թա̈փի:

Թաքավուրու լաճ որ լսավ, առեց ուր ավջիքյ, կնուց էլավ սարի կյլոխ, ախպյուր կընդավ, ախպըրի կուշտ ուրենց տեղ շինեցին, մտան մեջ, չյում յոթն օր թըմըմավ, խազալն էկավ, զատամանց որ ախպըրի կուշտ սևութեն տիսավ, փախավ կնուց:

Յոթն օրից առրա մեկել էկավ: Շատ ծարվըցիր էր, էլ սևութեն-պսուն չաչկեց, խետ խասնելուն բաշլայեց ճյուր խմել:

Ավջիքյ նշան պըռնիցին, խազալ զարկին:

Թաքավուրու լաճ, խասավ խազալի փոր ճղեց, կութին խանեց, ուրախ-ուրախ խեծավ ուր ծին, էկավ տուն:

Կութին տարավ ուր էօդեն, տեղին ուլնիկ մեջեն խանեց, քյառսուն-խուն ոսկիյետեկաց մեչտեղ շարեց, վեր թելին կախեց կնկյան վզին, բաշլայեց կնկյան սաթաշմիշ էլնել, ծըծղացուցել, որ ծաղիյ թափի:

Կնիկ իշու պես կիըռիըռա, պերան թողե պսւց, կկըտկըտա. ի՛նչ ծաղիկ, ի՛նչ պան: Վարիասըլ, էրկու-իրեքյ օր էլ վերեն ընցավ, էլմ'էլ թաքավուրու տղեն ապըցվորավ վեր ուր կնկյան, բաշլայեց էլմ'էլ առաճվան պես թըփել:

Ինոնքյ թող մնան մեջ ուրենց թըվտոյին, մենք կյանք դեխ Գոլ-Բարին:

Էն օր ինչ խազալն սպանեցին, Գոլ-Բարին խիվինդյավ. ուլնիկ որ պիրիցին կախեցին ուր կառավուշի սըռտից, Գոլ-Բարինի խելքյ կնաց, կիսամեռ էլավ, տեսնող կասի, էսա սաղ ի, աման նաֆաս չկա:

Խալիվոր խետ ուր յոթն ախչկան շատ լացին, մըռմըռացին, վերուցին Գոլ-Բարին, ուր ուզած յաթըղնեկաց խետ տարան չյում Հընդյամմնն սարի կյլոխ, ախպըրի կուշտ, խորոտ այուսլի էօդե մը շինեցին, Գոլ-Բարինի տեղ իսկեցին, Գոլ-Բարինին պառկըցուցին մեջ, խորոտ ծածկեցին, տյուռ շինիցին, պալնիս թողին վեր տռան, լալելեն, մըռմըռալեն կնացին ուրենց տուն, ուրենց խամար ապրան Գոլ-Բարինի սայից:

Տարին ընցավ վերեն:

Մեկ օր թաքավուրու լաճ շատ նեղասըռտավ, ասաց. «Աստվա՛ծ, էսա ի՞նչ կրակ ի, ինկյիր եմ. ուլնիկ ուզեց՝ պիրիցի, կախիցի վզեն, չանճ իմեն շատ կծըծղա, էլըմ ծաղիկ չի թափե, վարիասըլ, ես խապվիր եմ, որ խապվիր եմ, բարեմ էրթամ էն սար, էն օր ինչ խազալ սպանիցի, յուրիշ նեճիրներ շատ կին, էրթամ զի խամար նեճիր անեմ:

Առեց ուր զենքեր, խեծավ ուր ծին, կնաց էն սար: Էլավ սարի կյլոխ, էն ախպըրի կուշտ տեսավ որ խորոտ էօդե մը կա շինուկ: Շատ զարմացավ, ասաց. «Տո էսա ի՞նչ ի, էն օր որ ես էկա, ըստեղ

պան մը չկեր, էսա վո՞վ ի ջմամրմթ արե, ինե մեր էօլքյեն առանց մեր ամրին տուն շինե»:

Ծիուց էճավ տակ, ծին կապեց քյարին, ինք յավաշ-յավաշ մոտացավ Գոլ-Բարինի էօղին: Տեսավ տյուտ կոծ, պալնիս վերեն, ասաց. «Էսա յան կտրիճ մարթ մ ի, որ ըստեղ տուն ի շինե, պալնիսն էլ թողե վեր տընռան, յան չէ ջարդքաշի ի»:

Տյուտ կպանա, կտիսնա որ ի՞նչ. ախչիկըմ պառկե մեչ տեղաց, որ չուտես, չխըմես, թամաշա անես: Կլորակ իրես, կնլամկաշ ընքյվեր, ջան սիվտակ՝ պամբկի քյուլա: Ամա էսա մեռել ի, մեռուկ չի, սաղ ի, սաղ չի: Պա՛ղ քըռտինքյըմ վեր ճայտին, ոըհմթ պառկեր ի վեր ուր քյամկին:

Թաքավուրու լաճ որ տեսավ ախչկան խոըոտկութեն, քյառսուն սըտրով սիրվավ վերեն, ասաց. «Վալլահ, ինչ էլ որ էլնի, ես պիտի էսա ախչկան մոտանամ, ինչ կէլնի՝ թող էլնի»:

Կնաց խետ Գոլ-Բարինին խառնըվավ, ուր գործ խոսկյաց, էլավ վեր, տյուտ քյաշեց վերեն, էմ'էլ կոծեց, խեծավ ուր ծին, ասաց. «Էլ զիկ ներիր լազըմ չի, փախնեմ, քանի մարթ չի տիսե, ալբաթ իտր տերըմ կա»:

Խեծավ ուր ծին, էկավ տուն:

Վարհասըլի, իրեքյ տարի վերեն ընցավ: Սեկ էլ էլըմ թաքավուրու լաճ նստիր էր ուր դարղի վերեն կմտածեր, բիրդան սարի ախչիկն ինկյավ միտ: Ասաց. «Բարեմ էլնեմ էրթամ տիսնամ էն ախչիկ ի՞նչխ էլավ»:

Էլավ ուր ծին խեծավ, կնաց սար:

Տյու մի ասե, էն օր որ թաքավուրու լաճ Գոլ-Բարինին մոտացեր էր, Գոլ-Բարին մնացիր էր տղով: Ին ամիս, ին օր, ին սահաթ, ին թախքե կըըմմի, ասըված Գոլ-Բարինին լաճըմ կուտա: Խըդըր Նաբին, Խըդըր Էլյաս Գոլ-Բարինի լաճուն կշախեն, կպախեն, չյում լաճ կէլնի էրկու տարեկան:

Էն օր որ թաքավուրու լաճ էմ'էլ կուկյա սար, Խըդըր կասի Գոլ-Բարինի լաճուն. - Է՛յ տղա, տես գյոհա քյո խերն էկավ, որ կուկյա ինչ որ կանի, ծեն մի խանե, չյում էն կյախ, որ կէլնի կէրթա, տյու խասի փեշեր պըռնի, լա՛ց, ինգյի իտե, ինչ որ կանի, մի տատրե, չյում քյե կտանի ուրենց տուն: Քյո մոր խոնկյին տեղին ուլնիկ մ'ի, ինոր կնկյան սուտից կախուկ, ապադորի էն ուլնիկ փոթու պըռնի ծեռտ: Ինչ որ կանեն, պա՛ց մի թողնե, լա՛ց, ոտքեր թփի կյետին, քյե ինչ որ կուտան, ծենտ չկտրես, հա՜ լա՛ց, հա բոռա՛, չյում քյե էմ'էլ կպիրեն ըստեղ: Էն ուլնիկ պե՛, խընճի քյո մոր պերան, մատնով ճըխթի, թող էրթա տա՛կ, մեռտ կհ'ա՛րի:

Խըդըր Նաբին, Խըդըր Էլյաս կթողնեն, կէրթան:

Թաքավուրու լաճ որ կուկյա տյուտ կպտնա, կտիսնա, որ ախչկան կուշտ պստիյ տղե մ'էլ կա, ախչիկ էլըմ առաճվան պես ուր տեղ պառկուկ, նա ռանգյ վտխե, նա պան էլե, կասի. «Տեր աստվաձ, էսա թե մեռել ի, ինչի՞ չփտե, թե սաղ ի, ապա ինչի նաֆաս չխանե, չէլնե մե՞ր»: Կմնա շիվար, կասի. «Ջահնամ, տղեն պստիկ ի, խելքյ պան չի խասնե, ես էլմ'էլ պիտի իմ պանն անեմ»:

Երբ կանի, կպոծնի, կէլնի վեր, կուզի էրթալ, տղեն կխասնի փեշ կպըռնի, կասի. - Աղա, ես էլ կուկյամ:

Թաքավուրու լաճ կմնա շիվար, ինչ որ կանի, տղի ծեռնեն չազատվե, վարհասըլ, սիրտ վեր տղին կյավա, կասի. «Ջահնամ, պիտի էսա տղեն տանեմ զի խամար»:

Կխեզնի ուր ծին, տղեն կառնի ուր կյոքյ, կպիրի տուն: Կտանի թասլիմ կանի ուր կնկյան, կասի. - Կնի՛կ, տես, էսա տղի խաթրի խամար էլ քյե չեմ թըփե, մենակ էսա տղին մոյյաթ կայ՝ չիլա, ինչ որ կուզի շոտըմ տա՛ս, որ տեսա տղեն իլայ, քյո ճոչ կտոր ականջտ կթողնեմ:

Կնիյ կասի. - Ջանըմ, ինչի՞ պիտի լա, քյո սայիյ հմեն պան հազըր ի, ինչ որ ուզի, կուտամ ուտի:

Մեկ օր թաքավուրու խարս, խետ ուր կառավաշ մոր, կառնեն տղեն, կէրթան համամ: Ուրենց խալըվներ կխանեն, տղեն կթողնեն մո խլըվներ, ուրենքյ կէրթան լոխկընալ:

Տղեն կտիսնա որ թաքավուրու խարս ուր ճտնոց առծկեց ստեց էտ տեղ, տեղին ուլնիկն էլ մեչն ի, ճտնոց վերուց, թելը ծամեց չյում կտրեց, ուլնիկ խանեց, կայիմ պըռնեց ծեռ, բաշլայեց ոտքեր թըփել կյեստին, լալ, վժալ, բռռալ:

Թաքավուրու խարս որ ծեն կլսի, լեղին կկտրի, կխասնի խալըվներ կխայնի, կտիսնա որ ճտնոց կտրուկ, ուլնիկ մեչ չի, ուլնիկ տղեն պռնե ծեռ, կվժա, կբռռա: Ախու ուլնիկ տղի ծեռնեն չառնի, կվերուցի տղեն, շոտըմ կուկյա տուն, խաբար կճամխի թաքավուրու լաճուն:

Թաքավուրու լաճ կուկյա կտիսնա, որ տղեն կուլա, կառնի փետ, կուկյա դեխ կնկյան ջան:

Կնիյ կասի. - Տնավեր, ես ի՞նչ եմ արե, կնայինք համամ, իմ ուլնիկ կտրեց պռնեց ծեռ, էն կախու է չյում մկա, ըսկընա կուլա:

Թաքավուրու լաճ տղեն կկյրկի, կտանի թաքավուրու էոդեն: Ինչ որ կուտան, ինչ որ կանեն, նա ծեն կկտրի, նա ուլնիկ կթոնի պայ:

Թաքավուր կասի ուր լաճուն. - Բալա՛մ, էլ օղլի օղու՛լ օլմազ, էլի՛ որտեղեն ես պիրե, էլըմ տար տիր դա՛:

Թաքավուրու լաճ կէլնի, կխեզնի ուր ծին, կառնի տղեն, կէրթա էլմ էն սա՛ր: Կտանի տուան վերեն տղեն կէճուցի, ինքյ կպախկըվի կասի. տիսնամ տղեն ինչխ կանի:

Կտիսնա որ տղեն խետ մտավ ներս, ուրախ-ուրախ վազեց դեխ մեր, ուլնիկ տրեց մոր պերան, մատնով ճխթեց, կնաց տակ, մեր փըռընքյթաց, թըռավ նստավ:

Թաքավուրու լաճ որ տեսավ ախչիյ նստավ, ամութու ուզեց փախնել:

Սեկել բիրդան Գոլ-Բարին բոռաց. - Գաբրել, մի՛ փախնե, մի՛ ամչնա, արե ներս:

Թաքավուրու լաճ որ լսավ, զարմացավ, ասաց. «Ջանըմ, ես իմ անու՞ն որտեղեն կիտեր, որ զի կանչեց»:

Թաքավուրու լաճն որ մտավ ներս, Գոլ-Բարին էլավ կայնավ, Գաբրելի ծեռը պըռնեց, ասաց. - Քյո Գոլ-Բարի կնիյ որ կա, ես եմ, ես եմ `որ կծըծղամ, առքյավութնի ծաղիկ կթափի, իմ կյլխու ճյուր ոսկի կտառնա:

Գաբրել զարմացավ: Գոլ-Բարին ծըծղաց՝ առքյավութնի ծաղկըներ թափան, Գաբրել ժողվեց, ուրախցավ:

Գոլ-Բարին ուր կյլխու կյածացներ բոլոր թաքավուրու լաճուն պատմեց ու խասկըցուց, որ էն պստիկ տղեն էլ թաքավուրու լաճուցն ի:

Թաքավուրու լաճն - ավատաց, առեց Գոլ-Բարին, ուր տղեն, տառցավ էկավ ուր տուն:

Ջալաղներ կանչեցին, թաքավուրու խարս ինան խարսի մոր պիրիցին, կյլխներ տվին կտրել:

Նոր թա̈զա̈ղա̈ն յոթն օր, յոթ կիշեր թոփով, թվանքյով, սազով-քյամանչով, նաղարա-զուռնով, ժա̈մ-պատարաքյով խարսնիս արիցին:

Ինոնքյ խասան ուրենց մուրազին, մենքյ էլ խասնենքյ մեր մուրազին:

Էրկնուց իրեքյ խապ խնձոր ինգյավ, մեկն ասողին, մեկն գրողին, մեկն էլ կա̈րտա̈ցողին: